

Bedre helseberedskap sikres ikke med EUs helseunion

Vedtatt av SVs landsstyre 20. januar 2024.

Koronapandemien avslørte at helseberedskapen har store mangler, både internasjonalt og nasjonalt. I stedet for en demokratisk styrt, rettferdig fordeling av legemidler ble markedsmakta dominerende. Rike land sikra seg vaksiner og andre legemidler på bekostning av innbyggere i fattige land, og manglende nasjonal beredskap og produksjon av legemidler gjorde Norge avhengig av import. SV mener vi må lære av erfaringene og bygge andre former for internasjonalt samarbeid samtidig som vi styrker vår egen produksjon og beredskap.

EU tar nå tatt flere skritt for at helsetrusler skal møtes med beslutninger på et overnasjonalt nivå. Helsepolitikk er ellers et i hovedsak nasjonalt ansvar, også i EU. Her hjemme har regjeringen ved Helsedepartementet lagt til grunn at Norge bør knytte seg til EUs helsesamarbeid, bl.a. for å sikre forsyninger av legemidler m.m. neste gang en pandemi eller annen helsetrusel måtte oppstå.

SVs landsstyre støtter ikke intensjonen om fullt medlemskap i EUs helseunion. Internasjonalt samarbeid er nødvendig, men vi mener at dette primært bør løses via bredere multinasjonale organer som FN og WHO. Dette for å sikre at også fattige land får sin rettferdige del av medisiner og vaksiner. EU, med sin tunge vektlegging av markedsmekanismer og et europeisk helsemarked, vil på sin side undergrave offentlige helsetjenester og fremme de private. I møte med resten av verden har vi sett at EU praktiserer bruken av patentrettigheter svært strengt, hvor de har vært aktive i å blokkere forslag i WTO som vil åpne opp for at flere land og produsenter kan produsere og selge legemidler til en fornuftig pris. EUs linje har ført til at fattige land ikke får tilgang på helt nødvendige medisiner og vaksiner. Her må Norge være en motvekt, som sikrer rettferdig tilgang til legemidler fra nord til sør.

I en rapport fra tankesmien Corporate Europe Observatory (CEO) kalt "When the market becomes deadly" vises det til hvordan omfattende privatisering innen helsevesenet i mange europeiske land gjorde dem spesielt sårbare overfor pandemier. Private helseinteresser er særdeles aktive som lobbyister i Brussel. Det europeiske forbundet for private sykehus er for eksempel representert i EU-kommisjonens ekspertgruppe for e-helse, som legger premisser for kommende EU-regler på området. CEO-rapporten dokumenterer at EU-kommisjonen setter likhetstegn mellom større effektivitet og økt privat tilbud.

Samtidig ser SV at Norges samarbeid om innkjøp av legemidler med EU var avgjørende under pandemien på grunn av rammene for det internasjonale legemiddelmarkedet som var da. I det videre samarbeidet med EU må vi videreføre nødvendige samarbeid for at forutsigbar tilgang på legemidler og utstyr sikres. Dette må ikke gå på bekostning av vår mulighet til å kreve bedre tilgang på disse i fattige land eller kontroll over eget helsevesen. Koronapandemien ga store internasjonale private selskaper enorm profitt på utvikling og salg av vaksiner. Internasjonalt samarbeid under helsekriser rundt vaksiner og medisiner skal ikke kanalisere enorme overskudd til internasjonale private selskaper.

Det er store behov for å styrke den nasjonale helseberedskapen. Det må blant annet gjøres gjennom å øke kompetansen på og produksjonen av legemidler i Norge. Derfor tar SV til orde for å utarbeide et statlig legemiddelselskap, StatMed. Det må komme i tillegg til, og i samarbeid med, de allerede gode legemiddelprodusentene vi har i dag. Samtidig må vi utvide

beredskapslagrene og stoppe adgangen til såkalt paralleleksport, som gir mulighet for eksport av legemidler det er mangel på i Norge i dag. Nasjonalt må vi stille strengere krav til legemiddelindustrien om åpenhet om prissetting, arbeidstakeres rettigheter og oppskrift.

SV mener det også må gjøres mer for at legemidler og utstyr blir mer rettferdig delt og tilgjengelig i verden. Derfor må vi endre TRIPS-avtalen i WTO, slik at det ikke er de store legemiddelselskapene som styrer hvordan verden møter epidemier, pandemier og andre helseproblemer.

SVs landsstyre stiller seg undrende til at regjeringa ivrer for norsk deltakelse i EUs helseunion som den eneste veien til å styrke norsk beredskap mot pandemier. Legemidler produseres også i europeiske land utenfor EU, som Island, Sveits og Storbritannia. Vi ønsker at FN og WHO skal ha en sterk rolle, og vi ønsker sterkere grep for å styrke nasjonal produksjon av legemidler. Vi sier nei til norsk inntreden i EUs helseunion.